

SPIS TREŚCI

MIROŚŁAWA MARODY	
WPROWADZENIE	11

JAN POLESZCZUK	
CZYM JEST SPOŁECZEŃSTWO?	14
1. Jednostka a społeczeństwo	14
2. Ewolucja i postęp społeczny	19
3. Filozofia społeczna i nauki społeczne	20

CZEŚĆ I. SPOŁECZEŃSTWO POLSKIE W OKRESIE ZMIANY SPOŁECZNEJ

MAREK OKÓLSKI	
PRZEMIANY LUDNOŚCIOWE WE WSPÓŁCZESNEJ POLSCE W PERSPEKTYWIE MINIONEGO STULECIA	26
1. Wprowadzenie	26
2. Istota przejścia demograficznego i drugiego przejścia demograficznego	27
3. Wpływ modernizacji na przejście demograficzne w Polsce	29
4. Wpływ Jałty i Poczdamu na procesy demograficzne w Polsce	32
5. Sowietyzacja a procesy demograficzne	34
6. Akceleracyjny lub przełomowy efekt transformacji	42
7. Demograficzny wizerunek Polski na początku XXI wieku	57

HENRYK DOMAŃSKI	
GŁÓWNE KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE SPOŁECZNEJ	69
1. Zmiany struktury zawodowej	69
2. Ruchliwość międzypokoleniowa	72
3. Pochodzenie społeczne a poziom wykształcenia	74
4. Mechanizmy zróżnicowania dochodów	78
5. Zmiany w hierarchii dochodów	83
6. Ubóstwo w hierarchii społecznej	86
7. Wnioski	92

JANUSZ GĘSICKI	
PRZEMIANY W EDUKACJI	97
1. Punkt wyjścia	97
2. Uspołecznienie zarządzania w oświacie	100
3. Poziom wykształcenia społeczeństwa	102
4. Wyrównywanie szans edukacyjnych	104
5. Podniesienie jakości kształcenia	107
6. Podsumowanie	108

JAN RUTKOWSKI

RYNEK PRACY W POLSCE:**PERCEPCJA I RZECZYWISTOŚĆ**

1. Wprowadzenie	110
2. Tworzenie i likwidacja miejsc pracy	112
2.1. Koncepcja i pomiar realokacji miejsc pracy	112
2.2. Realokacja miejsc pracy w Polsce na tle innych krajów	113
2.3. Tworzenie i likwidacja miejsc pracy a bezrobocie	114
2.4. Tworzenie i likwidacja miejsc pracy a cechy firmy	118
2.5. Tworzenie i likwidacja miejsc pracy według działów gospodarki	122
2.6. Tworzenie i likwidacja miejsc pracy według województw ..	125
2.7. Realokacja miejsc pracy: wewnątrz sektorów czy między sektorami?	127
2.8. Podsumowanie i wnioski	128
3. Efektywny rynek i dostępność miejsc pracy	129
3.1. Od czego zależy dostępność miejsc pracy?	132
3.2. Podsumowanie i wnioski	135

WIESŁAWA KOZEK

BEZROBOCIE JAKO ZJAWISKO SPOŁECZNE

1. Typy bezrobocia	141
2. Bezrobocie długoterminowe	144
3. Bezrobocie dobrowolne	146
4. Bezrobocie utajone i podzatrudnienie	147
5. Społeczny obraz bezrobocia w Polsce	148
6. Społeczne skutki bezrobocia	151
7. Zapobieganie bezrobociu i jego skutkom	154

JERZY WILKIN

POLSKA WIEŚ I ROLNICTWO W OBLICZU WIELKIEJ ZMIANY

1. Wieś i rolnictwo – inny świat?	158
2. Rynek ziemi i stosunek rolników do ziemi	162
3. Modernizacja wsi i rolnictwa: w kierunku zrównoważonego rozwoju	164
4. Instytucjonalizacja rozwoju wsi i rolnictwa w Polsce i rola państwa w tej dziedzinie	169

EWA GUCWA-LEŚNY

ZMIANY POZIOMU ŻYCIA I ICH SPOŁECZNE**UWARUNKOWANIA**

1. Tradycja badań poziomu życia w Polsce	178
2. Wzloty i upadki	180
3. Zróżnicowanie dochodów	185
4. Przesunięcia na drabinie dochodów	187
5. Najlepiej być młodym, wykształconym, bezdzietnym	189
6. Zakres ubóstwa	191
7. Komu żyje się najgorzej?	193
8. Struktura wydatków	195

KAZIMIERZ W. FRIESKE

**PRZESTĘPCZOŚĆ W POLSCE – LATA DZIEWIĘDZIESIĄTE.
STEREOTYPY I REALIA**

200

1. Przestrzenne zróżnicowanie polskiej przestępczości	202
2. Dynamika popełnianych przestępstw	206
3. Przestępczość a ubóstwo i bezrobocie	214
4. Struktura przestępczości	217
5. Agresja oraz przestępczość nieletnich	221
6. Konkluzje	223

JACEK RACIBORSKI

ZACHOWANIA WYBORCZE POLAKÓW

225

1. Podstawowe paradygmaty badań wyborczych	225
1.1. Paradygmat socjalno-strukturalny	226
1.2. Paradygmat uspołecznionej jednostki	227
1.3. Paradygmat racjonalnego wyboru	228
1.4. Perspektywa historyczna	230
2. Krótka historia polskich wyborów	231
2.1. Wybory parlamentarne lat 1991–2001: wyniki i główni aktorzy	232
2.2. Wybory prezydenckie	234
3. Zagadnienie absencji	237
4. Determinanty preferencji wyborczych	240
4.1. Struktura społeczna a preferencje	240
4.2. Czynniki regionalny	243
5. Postawy	244
6. Czynniki instytucjonalne i sytuacyjne (kontekstowe) w wyjaśnianiu zachowań wyborczych	247

**CZĘŚĆ II. ZACHOWANIA SPOŁECZNE
W OKRESIE ZMIANY SYSTEMOWEJ**

MIROSŁAWA MARODY

**TRZY POLSKI – INSTYTUCJONALNY KONTEKST STRATEGII
DOSTOSOWAWCZYCH**

252

1. Trzy Polski: zróżnicowanie układów instytucjonalnych	254
2. Życie z kapitału, z etatu, z zasiłku	258
3. Poziom dostosowań systemowych	265
4. Systemowe konsekwencje hybrydalności instytucjonalnej	268

ANNA GIZA-POLESZCZUK

RODZINA I SYSTEM SPOŁECZNY

272

1. Wprowadzenie	272
2. Rodzina jako sfera „racjonalnego wyboru”: podstawowe założenia	272

3. Historia i współczesność rodziny: przykłady zastosowania „analizy strategicznej”	278
4. Rodzina polska: implikacje teoretyczne i badawcze modele strategicznego	284
5. Strategie reprodukcji a charakter polskiej rodziny	289
6. Stanowść i dylematy alokacji	291
7. Dylematy kooperacji: uświęcenie małżeństwa i rodziny	292
8. Strategie reprodukcji i transformacja systemowa – przemiany w sferze reprodukcji w latach 1989–2002	293

BARBARA FATYGA

POLSKA MŁODZIEŻ W OKRESIE PRZEMIAN	302
1. Orientacje badawcze w badaniach młodzieży w Polsce po 1989 roku	302
2. Główne tezy	303
3. Wybrane przykłady typologii środowisk młodzieżowych w okresie transformacji	304
4. Młodzież jako plemiona współczesnego świata	315
5. Problem pokoleń i dystansu między nimi	318
6. Zakończenie	324

CEZARY TRUTKOWSKI

TEORIA SPOŁECZNYCH REPREZENTACJI I JEJ ZASTOSOWANIA	327
1. Konstrukcja świata społecznego – podstawowe założenia	328
1.1. Świat społeczny	328
1.2. Dyskursywne źródła wiedzy i przekonań	330
1.3. Obiekty społeczne	332
2. Społeczne reprezentacje	333
2.1. Definicja	334
2.2. Podstawowe właściwości społecznych reprezentacji	336
2.3. Najważniejsze pojęcia związane z teorią	338
2.4. Paradygmat badania społecznych reprezentacji	344
3. Społeczne reprezentacje polityki	346

JANUSZ CZAPIŃSKI

QUO VADIS HOMO? ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ, JAKOŚĆ ŻYCIA I ZŁUDZENIE POSTĘPU	356
1. Szczęśliwe społeczeństwo	357
2. Szczęśliwy człowiek	365
3. Złudzenie postępu	371

IRENA BOROWIK

PRZEMIANY RELIGIJNOŚCI POLSKIEGO SPOŁECZEŃSTWA	381
1. Trochę przeszłości – katolicyzm religią Polaków, Kościół rzymskokatolicki – Kościołem narodowym	381

2. Religijność w perspektywie empirycznej – koniec lat 90.	383
3. Udział w nabożeństwach	385
4. Wiara jako legitymizacja symbolicznego uniwersum?	388
5. Zakończenie. Rytuał nie wymaga wiary?	394

ALEKSANDRA JASIŃSKA-KANIA

PRZESZTAŁCENIA MORALNOŚCI W POLSCE

I W EUROPIE	397
1. Między absolutyzmem a relatywizmem kryteriów dobra i zła	398
2. Zróżnicowanie wymiarów moralnych ocen zachowań	400
3. Zmiany ocen moralnych w latach 1990–1999	403
4. Wyznaczniki ocen moralnych w Polsce i w Europie	406
5. Empiryczne wymiary moralności a teoretyczne paradygmaty myśli społeczno-etycznej	411
6. Konkluzje	414

CZĘŚĆ III. PRZEMIANY CYWILIZACYJNE

JERZY HAUSNER

OD IDEALNEJ BIUROKRACJI

DO ZARZĄDZANIA PUBLICZNEGO	420
1. Model idealnej biurokracji	420
2. Funkcjonowanie modelu idealnej biurokracji w zmieniających się warunkach XX wieku	423
3. W kierunku zarządzania publicznego	426
4. Administracja publiczna a zarządzanie publiczne	435

WITOLD MORAWSKI

GLOBALIZACJA: WYZWANIA I PROBLEMY

GLOBALIZACJA: WYZWANIA I PROBLEMY	441
1. Globalizacja jako wyzwanie teoretyczne	441
1.1. Kwestia „terytorialności”	442
1.2. Ujęcia jednoczynnikowe	443
1.3. Zasięg globalizacji	447
1.4. Oceny globalizacji	448
2. Globalizacja ekonomiczna: o „consensusie waszyngtońskim” i potrzebie regulacji	449
3. Globalizacja polityczna: wyłanianie się mechanizmów regulacji ..	451
3.1. Globalizacja a demokracja	454
3.2. Globalizacja a państwo narodowe	455
3.3. Globalizacja a Unia Europejska	456
4. Globalizacja kulturowa	457
5. Problem Polski: globalizacja, transformacja, integracja	459

JACEK KOCHANOWICZ

TRENDY CYWILIZACYJNE

1. Społeczeństwa pierwotne i cywilizacje agrarne	465
2. Kapitalizm i społeczeństwo przemysłowe	468
3. Niestabilność społeczna	470
4. Nowoczesność i inżynieria społeczna	471
5. Ponowoczesność i globalizacja	473
6. Nowy pesymizm	478
7. Uwagi końcowe	480

INFORMACJE O AUTORACH

483

CZĘŚĆ III. PRZEMIANY CYWILIZACYJNE

1. Wprowadzenie	483
2. Globalizacja: wyzwanie i problem	485
3. Globalizacja i polityka	487
4. Globalizacja i ekonomia	489
5. Globalizacja i kultura	491
6. Globalizacja i środowisko	493
7. Globalizacja i prawo	495
8. Globalizacja i religia	497
9. Globalizacja i sztuka	499
10. Globalizacja i sport	501
11. Globalizacja i turystyka	503
12. Globalizacja i media	505
13. Globalizacja i nauka	507
14. Globalizacja i zdrowie	509
15. Globalizacja i wojna	511
16. Globalizacja i przestępczość	513
17. Globalizacja i przemyśle	515
18. Globalizacja i handel	517
19. Globalizacja i transport	519
20. Globalizacja i energia	521
21. Globalizacja i rolnictwo	523
22. Globalizacja i rynek	525
23. Globalizacja i finanse	527
24. Globalizacja i prawo	529
25. Globalizacja i kultura	531
26. Globalizacja i środowisko	533
27. Globalizacja i prawo	535
28. Globalizacja i kultura	537
29. Globalizacja i środowisko	539
30. Globalizacja i prawo	541
31. Globalizacja i kultura	543
32. Globalizacja i środowisko	545
33. Globalizacja i prawo	547
34. Globalizacja i kultura	549
35. Globalizacja i środowisko	551
36. Globalizacja i prawo	553
37. Globalizacja i kultura	555
38. Globalizacja i środowisko	557
39. Globalizacja i prawo	559
40. Globalizacja i kultura	561
41. Globalizacja i środowisko	563
42. Globalizacja i prawo	565
43. Globalizacja i kultura	567
44. Globalizacja i środowisko	569
45. Globalizacja i prawo	571
46. Globalizacja i kultura	573
47. Globalizacja i środowisko	575
48. Globalizacja i prawo	577
49. Globalizacja i kultura	579
50. Globalizacja i środowisko	581
51. Globalizacja i prawo	583
52. Globalizacja i kultura	585
53. Globalizacja i środowisko	587
54. Globalizacja i prawo	589
55. Globalizacja i kultura	591
56. Globalizacja i środowisko	593
57. Globalizacja i prawo	595
58. Globalizacja i kultura	597
59. Globalizacja i środowisko	599
60. Globalizacja i prawo	601
61. Globalizacja i kultura	603
62. Globalizacja i środowisko	605
63. Globalizacja i prawo	607
64. Globalizacja i kultura	609
65. Globalizacja i środowisko	611
66. Globalizacja i prawo	613
67. Globalizacja i kultura	615
68. Globalizacja i środowisko	617
69. Globalizacja i prawo	619
70. Globalizacja i kultura	621
71. Globalizacja i środowisko	623
72. Globalizacja i prawo	625
73. Globalizacja i kultura	627
74. Globalizacja i środowisko	629
75. Globalizacja i prawo	631
76. Globalizacja i kultura	633
77. Globalizacja i środowisko	635
78. Globalizacja i prawo	637
79. Globalizacja i kultura	639
80. Globalizacja i środowisko	641
81. Globalizacja i prawo	643
82. Globalizacja i kultura	645
83. Globalizacja i środowisko	647
84. Globalizacja i prawo	649
85. Globalizacja i kultura	651
86. Globalizacja i środowisko	653
87. Globalizacja i prawo	655
88. Globalizacja i kultura	657
89. Globalizacja i środowisko	659
90. Globalizacja i prawo	661
91. Globalizacja i kultura	663
92. Globalizacja i środowisko	665
93. Globalizacja i prawo	667
94. Globalizacja i kultura	669
95. Globalizacja i środowisko	671
96. Globalizacja i prawo	673
97. Globalizacja i kultura	675
98. Globalizacja i środowisko	677
99. Globalizacja i prawo	679
100. Globalizacja i kultura	681